

בספק ביצה שנולדה ביו"ט) אלא הספק הוא על האדם אם הוא כבר טהור ומותר באכילת תרומה או לאו ובזה אין שייך לומר דהוי דשיל"מ כיון דהאדם יכול לאכול תרומה גם עכשיו וגם לאחר זמן עכדה"ק, וכתבתי דזה הוא כסברת הצ"ח המובא בפת"ש ביו"ד סי' ק"ב סק"ו דדשיל"מ לא אמרינן אלא לענין אכילה דאי אפשר לאכול אלא פעם אחת ולכן אמרינן דאכילה זו שרוצה לאכול היום באיסור יאכל למחר בהיתר, אבל לענין טלטול לאיזה צורך לא הוי דשיל"מ דיכול להשתמש בכלי זה גם היום וגם מחר וא"כ השימוש שרוצה להשתמש היום בכלי זה אין לו מתירין יעו"ש, והכי נמי הוא כאן דאכילה זו שרוצה הכהן לאכול בין השמשות אין לה מתירין.

על זה כתב מעלתו דנראה דרעק"א ז"ל אזיל בזה לשיטתו במערכה ד' במסכת עירובין דלית ליה האי סברא של הצ"ח (הרעק"א אינו מזכיר שם דברי הצ"ח אבל מביא סברא זו לענין אחר ודוחאה וגם מביא מהפנ"י בפ"ג דביצה דלענין טלטול מוקצה לא אמרינן דהוי דשיל"מ וכותב דהיינו מהסברא הנ"ל ומסיק דהפנ"י עצמו הביא רא"י לדחות זה), וכן מבואר מדבריו בשו"ת רעק"א החדש סי' א' בענין אשה שנדרה בין השמשות, עכ"ד.

דבריו נכונים, ופשיטא דגם הרבי מקאצק ז"ל הבין מדברי הרעק"א בריש ברכות דלא ס"ל כסברת הצ"ח, אבל הוא ז"ל סבירא ליה כהצ"ח ולפי דרכו אמר דאין לדון כאן מצד דבר שיש לו מתירין, אך מה שכתב דגם בשו"ת רעק"א החדש מבואר דלא ס"ל כהצ"ח, עיינתי באותה תשובה ואיני רואה שם רא"י לזה (וגוף ההערה על דברי הרעק"א בברכות על פי סברת הצ"ח ראיתי כבר גם באחרוני זמנינו (ועתה ראיתי מה שכתב מזה בשו"ת משנה שכיר חיו"ד סי' ס"ח), ובזכרוני שבספר כתר דוד מהרב קאפלין מלונדון מאריך בזה ומביא מראשונים דלא ס"ל כהצ"ח, ואגב אכתוב כי השמועה הנ"ל בשם אדמו"ר מקאצק ז"ל שמעתי ממורי הרב ר' אפרים בורודיאנסקי ז"ל

למה שכתב הרעק"א ז"ל בשו"ת סי' ס"ח לענין מצות כיבוד אב דקיימ"ל דהויא משל אב דאם מחסר הבן כיסון שלו לקיים המצוה לא מיקרי בכלל אינו מצווה ועושה כיון דבעצמותו חל עליו חיוב דכיבוד אב אלא דהתורה לא חייבתו בחסרון כיס יעו"ש (ואם כי נראה דהגאון השואל בעל מראות הצובאות ז"ל לא ס"ל כן מכל מקום דברי הרעק"א ז"ל מסתברים), והכי נמי דכוותי, מכל מקום ה"י מקום לומר דאינו יכול לברך (אי לאו מצד מה שכתבתי דלא גרע מאשה), כיון שאינו מחוייב לקיים המצוה, שאף שאם מקיים הרי הוא בגדר מצווה ועושה אבל כיון שלכתחילה אינו מחוייב לקיים אפשר שאין לו לברך (ויעוין עוד שם בשו"ת הרעק"א מה שנחלק עם המחצית השקל בריש סי' תרל"ט בדין מי שאינו יכול לבא לסוכה כי אם על ידי שיעבור בנהר ע"י ספינה אם יברך על הסוכה כשעבר ובא, ויש לחלק בין ההיא לנידון השעה"צ).

ב.

בסי' ט"ז סק"א הבאתי דברי הרעק"א ז"ל בספר דרוש וחיידוש בריש ברכות בהא דמקשה התם וממאי דהאי ובא השמש ביאת השמש כו' דילמא ביאת אורו הוא וכו' דלפירוש התוס' הקושיא היא דמנא לן דכהנים אכלי בתרומה רק בצאת הכוכבים דילמא אכלי עוד קודם לכן מתחילת שקיעה, והקשה רעק"א הלוא באמת יש לומר דספיקא הוי בפירוש הפסוק ועל כן מספק מחמירין ולא שרינן להו לאכול קודם צאה"כ, ותירץ דאם הוי ספק ה"י ראוי שיהיו הכהנים אוכלים מיד בבין השמשות דבזה איכא ספק ספיקא להתיר דדילמא פירוש הקרא הוא על תחילת השקיעה ואת"ל דהכוונה לצאה"כ מכל מקום בין השמשות ספיקא הוא דדילמא הוא כבר לילה והוי שפיר צאה"כ, ומפלפל בזה דלכאורה הא הוי דבר שיש לו מתירין כיון דאפשר להמתין עד צאה"כ וא"כ אין להתיר מכח ספק ספיקא, יעוין שם מה שכתב בזה, וכתבתי שם ששמעתי בשם אדמו"ר מקאצק ז"ל שאמר על דברי הרעק"א שאין לדון כאן מצד דבר שיש לו מתירין כיון דאין הספק על התרומה אם היא מותרת באכילה או לאו (כמו

ששהה בבחירתו זמן מסויים בעיר אוסטרווע ושמע זאת מהחסידים דשם).

והנה הערתי עוד על דברי הרעק"א מצד אחר, והוא על פי מה שכתב בהגהות מרדכי פ"ק דביצה להקשות במנחות דף ס"ח ע"ב דרב פפא ורב הונא ברי' דרב יהושע אכלי חדש באורתא דשיתסר נגהי שיבסר קסברי חדש בחוצה לארץ דרבנן ולספיקא לא חיישינן, והא חדש הוי דבר שיש לו מתירין ותיירץ בשם הר"ר פרץ דלא מיקרי דשיל"מ כיון דחוזר לאיסורו לשנה הבאה יעו"ש, וביאר בזה באבני מלואים בתשובות שבסוף הספר סי' ה' דהיינו דאף דאותו חדש לא יאסר שוב לשנה הבאה, מכל מקום הספק אינו על החדש אלא על היום אי הוא יום שיתסר או יום שיבסר וזה הספק הא חוזר וניעור לשנה הבאה, יעו"ש שדבריו ברורים בהבנת המרדכי (ויעוין בשו"ת רעק"א סי' ל"ח בהשמטות מה שכתב ביישוב קושיית המג"א בסי' תרע"ז, וכותב שם דלא מצינו הך סברא דחוזר ונאסר לא הוי דשיל"מ רק לענין ביטול אבל לענין ספק בדרבנן דהוי לחומרא בדשיל"מ לא מצינו דמשום דחוזר ספיקו לקולא, ויעוין שם מה שממתיק קצת הסברא בזה, ובאמת הוא תימה (והערתי זאת על הגליון) שהרי במרדכי הנ"ל מפורש סברת חוזר ונאסר לענין ספק בדרבנן במקום דשיל"מ), ולפי זה בההיא דריש ברכות אין לדון מצד דשיל"מ דהא הספק הוא על זמן ביהש"מ"ש וספק זה חוזר וניעור למחר וליומא אחרינא (וכזאת יש להעיר נמי על דברי השו"ת רעק"א החדש הנ"ל לענין נדרה ביהש"מ"ש), ואחר זמן מצאתי בחידושי הרי"ם עמ"ס ברכות שבתוך פלפולו בענין (בד"ה ולהנ"ל) כתב וז"ל, גם י"ל הספק בזמן לא מיקרי דשיל"מ דלעולם זה הספק, ונראה ברור דכוונתו למה שכתבתי אליבא דהמרדכי הנ"ל.

וראיתי בשפת אמת במנחות ס"ח ע"א שהעיר בהא דאמרינן שם במשנה דהרחוקים מותרים בחדש מחצות היום, דקצת קשה נהי דאין ביי"ד מתעצלין מכל מקום שמא הי' איזה פסול בעומר (כו') וצריך לומר שסמכו על הרוב דמסתמא לא אירע בו פסול, והגי' שם הגרימ"ב ז"ל דצ"ע

כיון דיש לו מתירין לא אזלינן בתר רובא כמו שכתב הר"ן סוף פ"ג דביצה, אכן לדברי המרדכי הנ"ל אין לדון כאן מצד דשיל"מ שהרי אין הספק על החדש אלא אם קרב העומר אם לאו וספק זה יהי' חוזר וניעור לשנה הבאה ודברי השפ"א נכונים, ויעוין עוד בשפ"א סוכה דף י' ע"ב (בתוס' ד"ה עד) שדן במה שמבואר בתוס' דאתרוג אסור בביהש"מ"ש של שביעי ספק שמיני דלולי דבריהם ז"ל הי' אפשר לומר דבאתרוג דאיסורו אינו אלא מדרבנן מותר באמת אפילו בביהש"מ"ש דהוי ספק דרבנן, וסיים דשמע אומרים טעם דברי התוס' משום דהוי דבר שיש לו מתירין דאפילו ספק דרבנן אסור יעו"ש, ולפי הנ"ל כיון דהספק דביהש"מ"ש יהי' חוזר וניעור אין לדון כאן מצד דשיל"מ.

ג.

ואכתוב למעלתו הערה שעמדתי עלי' בימים האחרונים, בתוס' ריש קידושין כתבו בהא דב"ש אומרים בדינר דבמסכת עדיות (פ"ד מ"ז) תני לי' גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה ואע"ג דאי קבלה קדושין מאחר הוו ב"ש לחומרא מיהו לאו להכי מיתשיל כדאמרינן ביומא (פ' ע"ב) כי אתשיל לענין עוג מלך הבשן, והקשה רעק"א בתוספותיו למשניות עדיות דלמאי הוצרכו התוס' לומר דלאו להכי מיתשיל דלו יהא דאתשיל סתם מכל מקום חשיב מה שיש בו הקולא לב"ש בלא קדשה אחר, ובכל מקום דפרכינן ולייתי בהדי מקולי ב"ש היינו דליתנו הצד קולא של ב"ש אף דמשכחת בו צד חומרא ומשנינן דכי אתשיל לענין הצד דב"ש להחמיר, והרי פרכינן דליתני לענין צד הקולא לב"ש, א"כ ממילא הכא ניחא דחשיב לענין הצד קולא לב"ש, והניח בצ"ע, ולפענ"ד דשאני הכא דהחומרא בקבלה קידושין מאחר היא פועל יוצא מזה שהקלנו בקידושי הראשונים, והקולא היא עצמה מסבבת החומרא, ולהכי אי לאו דלא אתשיל להכי אי אפשר לשנות זאת בין קולי ב"ש, ומשא"כ בשאר דוכתי דהחומרא והקולא באים מתוך סברא אחת אבל אין האחד מסבב להשני ודו"ק.

והנני בזה ידידו מוקירו בלתי מכיר

צבי יצחק אברמוביץ